

Vážení,

V Praze 17. března 2003

dovolte mi vrátit se o téměř půlstoletí zpět, kdy vznikala Vaše revue Slovenská literatúra. Připomínám si, že mi tam tehdy vyšla má první publikovaná studie a že také velkou většinu mých dalších časopiseckých prací uveřejnila Slovenská literatúra. Mezi nimi byla také rozsáhlá studie Sládkovič v Čechách (1978). – Nedávno jsem dokončila podobnou kratší studii Básník Štúr v Čechách (deset stran). Prosim, přijměte ji jako můj dárek k padesátinám Vaší Slovenské literatúry, spolu s mým upřímným blahopřáním k tomuto jubileu.

S pozdravem

Zdenka Sojková

Básník Štúr v Čechách

ZDENKA SOJKOVÁ, Praha

Roku 1836 vyšly první veršované pokusy Ľudovíta Štúra jednak na Slovensku v Kuzmányho časopise Hronka a v almanachu Plody, jednak i v pražském časopisu Květy, které redigoval Josef Kajetán Tyl. Za prvotinou s názvem *Ohlas zpěvů ze Slovenska* následovaly další Štúrovy příspěvky v Květech i následujícího roku, když jejich redakci převzal Jaroslav Pospíšil, a zejména roku 1838, kdy se Štúr v Praze s Pospíšilem osobně poznal. Tehdy začal v Květech uveřejňovat *Dumky večerní*. Poslední z nich, třináctá a čtrnáctá, vyšly až v srpnu 1840. Za nimi následovaly dvě zcela nové básně: v listopadu *Vzpomenutí*, verše určené Marii Pospíšilové v Hradci Králové, podepsané pseudonymem „Boleslav Záhorský“, a v prosinci ještě s iniciálami „L. Š.“ *Uvítání (Z Uher)*, jež líčí básníkovo setkání s rodným krajem po návratu z dvouletého pobytu v cizině. Časopis Českého muzea, který řídil Pavel Josef Šafařík, přinesl Štúrovu selanku *Jaromír a Květoň*, věnovanou „Panu Janu Hollému, velikému Slovenska zvěstu“.

Tato poezie, napsaná roku 1840 a publikovaná v českých časopisech, setkala se s rychlým zapomenutím. Stejný nebo ještě horší osud měly básně, otištěné až se zpožděním. *Toužba (Na podzim 1840)*, další z milostných básní „Boleslava Záhorského“, vyšla v Květech až v dubnu 1841. Dvě další milostné básně, napsané na počátku roku 1841, narazily na obtíže: *Smutek* Pospíšil vůbec neuveřejnil a *Rozžehánání* až v říjnu, třebaže ho měl už v únoru. (Teprve v Hurbanově almanachu *Nitra* vyšla třetí z básní „Boleslava Záhorského“ *Smutek*, spolu s nepatrně pozměněnou novou verzí *Rozžehánání* – se změněným názvem *Požehánání*.) Pro české časopisy byla také určena fingovaná „pověst lužická“ *Žrec*, kterou poslal Štúr Pospíšilovi 8. ledna 1841 současně s básní *Toužba*. (*Žrec*

rovněž vyšel až roku 1842 v Hurbanově Nitře, podobně i *Bojovník* a v Palkovičově Tatrance *Helena*.) Několik drobných básní uveřejnil Štúr v Pospíšilových Květech roku 1842: *Pozdravení*, s novým pseudonymem „B. Dunajský“, a *Nezabudky. Liptovu od Ludevíta Štúra*, roku 1843 jen *Boleslavínovi Ludevít*.

Jeho hlavní pozornost však už patřila v té době politické publicistice. Stává se z něho „najpoučenější štúrovec“, jak tvrdí Viktor Kochol.¹ Štefan Krčméry kdysi napsal, že „veľkosť Štúrova bola v jeho univerzálnosti.“² Avšak tuto univerzálnost, nebo aspoň cestu k ní, zřetelně ukazují už písemné projevy mladého člověka, korespondencí a poezii počínaje! Už „od mladí si buduje všestrannú osobnú kultúru“, upozorňuje Alexander Matuška. (Zmiňuje se i o Štúrově zádumčivosti – „že je to čosi, čo v ňom bolo odprvoti, ... že ho takéto nálady ne zachvacovali, ale že v nich odprvoti žil, dávno pred Modrou, už vtedy, keď všetkým hýbal, pokým žiaril a vysielal, hnal sa a rútil.“³

Rok 1840 byl nejurodnějším rokem pro Štúrovu poezii. Avšak tyto básně, publikované většinou v Čechách, nezařadil Štúr do jediné knižní publikace své poezie, která vyšla v Bratislavě roku 1853 s názvem *Spevy a piesne*. Výjimkou byla jedenáctá z cyklu *Dumky večerní*, zakončená veršem „přes hory, doly ruce si podáme“. Jde o téměř doslovný citát z básně Karola Štúra *Slza*. („Odkud se jen vinou řečí naší zvuky, přes hory a doly podáme si ruky.“) Svou básnickou sbírku věnoval autor památce milovaného staršího bratra Karola. – Jen několik svých českých básní přeložil pro tento soubor do slovenštiny. Avšak nešlo v nich o intimní lyriku... K ní se vrátil na počátku let osmdesátých v Slovenských pohľadech Jozef Miloslav Hurban, když znovu ocitoval poslední z básní „Boleslava Záhorského“ (vynechal jenom název *Požehnaní*).

K českým čtenářům se však spíš dostaly ojedinělé ukázky ze Štúrovu poezie, převzaté z prvního ročníku Hurbanovy *Nitry* (1842): *Bojovník* v souboru Františka Bílého⁴ a *Ku Křiváni* v souboru Františka Frýdeckého.⁵ Za důležitější Frýdeckého čin však považujeme popularizační práci *Dopisy Ludevíta Štúra Jaroslavu Pospíšilovi (1837–1842)*. Vyšla v Pacově roku 1919. Obsahovala i tři z milostných básní „Boleslava Záhorského“ – ty, které kdysi uveřejnily Květy.

Tuto Frýdeckého publikaci nemohl ještě znát Jaroslav Vlček, když připravoval za války v Praze vydání prvního svazku spisů Ludovíta Štúra.⁶ Soubor obsahoval prvotiny, kromě poezie také ranou publicistiku. Vlček zařadil i celý cyklus *Dumky večerní*, ne však milostnou poezii... Za války se nepodařilo Vlčkovi tento ediční záměr uskutečnit a po převratu se k němu asi už nevrátil, místo něho se rozhodl pro reedici básnické sbírky

¹ KOCHOL, V.: Poézia Ludovíta Štúra. (Na okraj súborného vydania Štúrových básní.) In: *Slovenská literatúra*, roč. 3, 1956, č. 1, s. 83.

² KRČMÉRY, Š.: *Dejiny slovenskej literatúry* II. Bratislava : Tatran, 1976, s. 77.

³ MATUŠKA, A.: Ludovít Štúr. In: *Kultúrny život*, roč. 20, 1965, č. 44, knižně *Človek v slove*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1967, s. 230 a 227.

⁴ BÍLÝ, F.: *Patery knihy plodů básnických. Výbor z novověké poezie české*. Telč, 1892, s. 124.

⁵ FRÝDECKÝ, F.: *Slovenská poezie XIX. století*. Praha : J. Otto, 1920, s. 104 – 105.

⁶ V Literárním archivu Matice slovenské se dochoval Vlčkův rukopis, na jehož titulní stránce stojí: „Novočeská knihovna. Sv. 8. *Spisy Ludevíta Štúra. I. České (1836 – 1834)*. Vydal Jaroslav Vlček. V Praze 1917.“

Spevy a piesne. Toto matiční vydání prvního svazku Štúrových spisů roku 1929 obracelo pozornost jen ke slovensky psané poezii Ludovíta Štúra, neoddelitelně spojené i s jeho jazykovědným dílem.

Podobně zaměření uplatnil Vlček už dávno předtím, když jako devatenáctiletý vysokoškolák v Praze přednášel v Literárním odboru Umělecké besedy *O rozvoji slovenské literatury* a snažil se upozornit na Štúrovu poezii hlavně jeho epickými „spevy“, v Čechách dosud neznámými; jeho lyriku však nedocenil. (Podrobný referát přinesl Světozor 25. června 1880.) Podobně se vyjádřil o poezii Ludovíta Štúra také v monografii *Literatura na Slovensku*: „V jeho verších nenajdeš motivu lásky milostné...“ – „*Matúš z Trenčína* je poměrně nejceněnější básní Štúrovou. Zbožňovaný vůdce mládeže slovenské vedl jí také v poezii. Zde onde na Slovensku velebno je podnes básnickým veleduchem, ač nebyl opravdovým poetou.“ Současně ovšem Vlček upozorňoval, že „v básnění nebylo hlavní těžiště významu Štúra“.⁷ Svě prvotní názory na Štúrovu poezii si podržel až do konce života.

Česká slovakistka Flóra Kleinschnitzová, která se stala jedním z nejlepších žáků profesora Jaroslava Vlčka na pražské univerzitě, měla přednášku na slavnostním večeru k památce Štúrově v Praze 19. března 1926 *Ludovít Štúr a slovenská romantika*. Věnovala se hlavně ožehavé jazykové problematice, jak můžeme soudit podle referátu Anny Gašparíkové.⁸ Kleinschnitzová si podobně jako Vlček zamilovala ve štúrovské generaci nejvíc básníka Sládkoviče.

Ke skupině českých spisovatelů, kterou vedl roku 1938 Vladislav Vančura do Bratislavy, na Devín a do Modry, promluvil u hrobu Štúra 5. února 1938 básník Jaroslav Seifert. Připomněl velkého demokrata, revolucionáře a bojovníka, i „jasnozřivý“ čin jazykovědce a „Štúrovo dílo básnické, které bylo nemalé samo o sobě a které bylo veliké ukazující cestu příštím básníkům této země.“⁹

Tehdy ještě zůstávala jediná Štúrova básnická sbírka z roku 1853 – také díky Vlčkově reedici – základním pramenem poznání básníka Štúra. Bývala považována za „jeho básnický závěr“.¹⁰ Také z toho důvodu se zapomínalo na jeho starší básně psané česky.

To se změnilo až uceleným souborným vydáním Štúrovy poezie, k němuž došlo na Slovensku zásluhou Jozefa Ambruše roku 1942 a znovu ještě roku 1954. Zejména toto poslední souborné vydání Štúrových *Básní* z roku 1954 obrátilo pozornost k málo známé a do té doby značně přehlížené tvorbě Ludovíta Štúra, kterou psal česky a publikoval v slovenských a českých časopisech. Nové průbojné hodnocení tu vyslovil Milan Pišut. V pojednání *O nedocenenéj poézii Ludovíta Štúra*, které vyšlo jako doslov ke knize, vyvracel „kategorický závěr“ Jaroslava Vlčka z jeho doslovu k reedici Štúrovy básnické sbírky roku 1929, že Štúr „sám poetom nebol“.

⁷ VLČEK, J.: *Literatura na Slovensku*. Praha : R. Pokorný v edici Knihovna československá, 1881, s. 108 – 109.

⁸ G. (ANNA GAŠPARÍKOVÁ): O vzniknutí slovenskej spisovnej reči. In: *Slovenské pohľady*, roč. 42, 1926, č. 4, s. 239 – 241.

⁹ Seifertův projev přinesl časopis *Panorama*, roč. 16, 1938, č. 3, s. 29.

¹⁰ J. HUČKO v knize *Ludovít ŠTÚR: Dielo I*. Bratislava : Tatran v edici Zlatý fond slovenskej literatúry, 1986, s. 29.

Pišúta prekvapilo, že jen některé ze svých juvenilií Štúr později poslovenštil a převzal do své básnické sbírky, že tedy sám svou česky psanou poezii podcenil. Vysoko Pišút hodnotil zejména Štúrovy milostné básně: „Sú to jedny z najlepších básní tých rokov, ktoré dodnes nestratili svoju účinnosť.“¹¹ Rovněž Viktora Kochola prekvapilo Štúrovo řešení, protože jeho nejlepší lyrické básně české tvoří „vrchol nielen jeho vlastnej poézie, ale v nejednom ohľade zaraďujú sa na čelo umeleckého úsilia celej mladej štúrovskej generácie“.¹²

Pišútovo pojetí básníka Štúra i jeho interpretaci *Dumek večerních* a milostné lyriky v podstatě přijal i český slovakista Jan Linhart, když charakterizoval romantického básníka Štúra v pojednání *Ludovít Štúr a slovenský národní život*, které vyšlo jako předmluva ke knize Ludovít Štúr, *K přátelům, k bratrům*: „V Štúrově poezii nemá místa oficiální a módní romantický světobol a individualismus. Jeho poezie je ohlasem prokrokového, aktivního romantismu, jenž vyvěrá z realistického pohledu na skutečnost.“ Štúr je „tvůrcem politické a vlastenecké poezie v souhlase s protifeudálním bojem své generace. – Rovněž *sociální* postavení poddaného slovenského lidu je novým thematem Štúrovy poezie. Harmonie slovenské přírody (např. v *Dumkách večerních*) je ostrým kontrastem k teskným akordům, které vyvolává neutěšená situace lidu. Vyrovnaná krása slovenské krajiny jako by měla napřimovat i člověka v ní žijícího a dodávat mu víry. – Nové tóny rozehrál Štúr i v poezii milostné a intimní. Žena, u Kollára odpozemštěná v nehmotnou symbolickou vizi, sestupuje s prestolu a stává se u Štúra živým, milovaným člověkem. A navíc je milostná lyrika Štúrova bez jakékoli pózy romantického spleenu upřímným a čestným vyznáním muže, který doslova obětoval i nejsoukromější část svého života vlasti (báseň *Rozžehnutí*).“¹³

Kniha *K přátelům, k bratrům* vyšla v lednu 1956 – k stému výročí smrti Ludovíta Štúra – jako první svazek edice Slovenská knihovna v pražském Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (Odeon). Byla určena především českým čtenářům a měla zpřístupnit málo známé a nedostupné, i zcela neznámé rukopisné i časopisecké materiály jednak v českém originálu, jednak v překladu. Poezie byla poměrně málo zastoupena (*Ohlas zpěvů ze Slovenska, Dumky večerní, Vzpomenutí, Toužba, Rozžehnutí, Pozdravení*). Když jsem připravovala na přání odeonského redaktora Vladimíra Reise toto vydání, vynechala jsem slovensky psanou poezii. Jednak byla poměrně známá, jednak jsme se takto vyhnuli překladu. Tím ovšem vznikla v knize citelná mezera v seznámení s básníkem Štúrem.

Jeho slovenské básně přinesla k českým čtenářům až roku 1986 kniha Vladimíra Forsta *Ludovít Štúr*.¹⁴ Hojné ukázky z poezie ponechal Forst v původním znění. (České: *Františku Špannaglovi, Óda na Zobor, Dumky večerní, Žrec (Pověst lužická), Uvítání*

¹¹ PIŠÚT, M.: *O nedocenené poezii Ludovíta Štúra*. V knize Ludovít ŠTÚR: *Básne*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1954, s. 380, 384 – 385.

¹² KOCHOL, V.: Ref. 1, s. 81.

¹³ JAN LINHART v knize Ludovít ŠTÚR: *K přátelům, k bratrům*. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění v edici Slovenská literatúra, 1956, s. 9 – 10.

¹⁴ FORST, V.: *Ludovít Štúr*. Praha : Melantrich, 1986 (v edici Odkazy pokrokových osobností naší minulosti).

(Z Uher), *Vzpomenutí, Rozžehnutí, Bojovník, Helena, Jeseň*, slovenské: *Z hory (Na jeseň 1846), Duchy otcov, přeč letíte, Majže sa dobre, kraj, Darmo dokola tekáte, Svätobj* (úryvek), *Matúš z Trenčína* (úryvek), *Po prácach, útrapách, bojoch, Do smutných dní žitia môjho, A. G., Epitaf Jánovi Hollému, Na matkinej mohyle*).

Z českých básní se tedy dostaly nejčastěji k českému čtenáři *Dumky večerní*. To, co se nepodařilo Vlčkovi roku 1917, uskutečnily první reedice tohoto cyklu na Slovensku (1942 a 1954) a poté i v Čechách (1956 a 1986). Podobně se setkáváme u Forsta s opakovanými reedicemi dvou milostných básní. Avšak více než tato česká poezie zajímala Forsta Štúrova lyrika porevoluční doby. Viděl ve Štúrovi především publicistu a politika, i povšiml si spojitosti jeho publicistiky s básnickou tvorbou. Zdůrazňoval, že celou lidskou velikost Štúrova nemůžeme pochopit bez poznání jeho porevoluční poezie. S tímto závěrem souhlasím. Přesto považuji za nezbytné, aby každé bližší poznávání básníka Štúra začínalo jeho českou poezií, která vrcholí tvorbou pětadvacetiletého autora roku 1840 – 1841.

V *Dumkách večerních* a ve spise *Starý i nový věk Slováků* rozpoznal Forst máchovskou inspiraci. Domnívá se, že Štúr snad i osobně Máchu znal. To však je vyloučeno, Štúr byl poprvé v Čechách roku 1838 a to už Mácha nežil. Ale mohl jej osobně poznat Karol Štúr, Ludovitův starší bratr a nejbližší druh. Byl nadaný básník, nadšený Máchou a jeho poezií.

Za rozhodující dobu pro básníka Štúra považuje Forst jeho pobyt v rodišti před odjezdem na univerzitu do Halle roku 1838, kdy začal psát *Dumky večerní*. Tento názor odmítám. Považuji za nejdůležitější a nejurodnější pro básníka Štúra až rok 1840. – Je zajímavé, že pro některé z *Dumek večerních* zvolil Štúr motto, citoval Sama Chalupku, Adama Mickiewicze a dvakrát slovenskou „národní“ píseň. Obě lidové písně i Chalupkovu ponášku ocitoval ve slovenštině. Motto z Mickiewicze mělo asi upozornit na celou *Píseň wajdeloty z Konráda Wallenroda*. Byly to nepochybně literární vzory, k nimž se Štúr takto hlásil a jimiž skutečně i žil.

Oprávněně si vybral Forst a před ním také Bílý báseň *Bojovník*, která vznikla nejspíš někdy na podzim 1840, před Štúrovým návratem od rodičů v Uhrovcí do Bratislavy. Je asi ohlasem dávných historických písní a tematicky souvisí s básní *Rozloučení*.

Forsta zaujala i *Helena*, napsaná někdy po roku 1840, kdy byly převezeny ostatky Napoleonovy do Paříže. Ale domnívám se, že ji asi inspirovala hlavně Puškinova báseň z roku 1824 *K morju*. Zcela odlišně hleděl Štúr na Napoleona ještě roku 1839 v Květech, vytýkal mu podvod a pokrytectví vůči příliš důvěřivým Polákům. Avšak s obdivem se zmínil 25. října 1840 v dopise Karolu Zayovi o Napoleonově zákoníku s institucí porotních soudů. O dva roky později v Tatrance charakterizoval vojevůdce, který vedl Evropu k podmanění Ruska a potom ve vyhnanství předvídal rostoucí význam Asie. Napoleon byl „vojín, zákonodárce, správce, ohromný a nejvelikánšější“, byl to potrestaný Prométheus a jeho káně – Angličané... Báseň *Helena* vyšla rovněž v Tatrance roku 1842. Pod dojmem z Puškinovy poezie stejně jako on i Štúr svůj prvotní přísně kritický soud o Napoleonovi brzy změnil v oslavu osamělého, ubohého vězně a jeho skalnaté hrobky uprostřed oceánu.

Třetí z milostných básní „Boleslava Záhorského“, *Smutek*, opožděně publikovaná roku 1842, není ani v souboru *K přátelům, k bratrům*, ani ve Forstově knize. Unikala

pozornosti, neboť se nikdy nedočkala uveřejnění v Pospíšilových Květech – asi že příliš připomínala *Opuštěnou*, lyrickou píseň z *Královédvorského rukopisu!* Od ostatních milostných básní se odlišuje tím, že nejde o básnický dopis, nemluví přímo k Ní, ale o Ní, milé, drahé. Naznačuje možnost Jejeho štěstí... Už Pišút roku 1954 zdůraznil, že jde jen o tři básnické listy, které svým nepatetickým osobním tónem daly podnět Sládkovičovi a také pozdější poezii, která vyústila do realismu. Je to lyrika „dokonale úprimná, neodvodená, původná“.¹⁵

Tento Pišútův soud jistě dobře vystihuje první dva básnické listy „Boleslava Záhorského“, v nichž autor ještě pomlčel o neblahých okolnostech své osobní situace, o rozpotaném boji. Píše jen o svých „citech“ – bez romantického patosu. Pro takovou intimní lyriku nepotřeboval hledat nějaký literární vzor. Dobře znal Kollárovu *Slávy dceru*, i poezii Boleslava Jablonského. Ale nepřevzal od nich nic. Od Jablonského si vypůjčil jen jméno pro svůj nový pseudonym... Podstatně jiné jsou pozdější dvě básně „Boleslava Záhorského“, které napsal až po těžkém rozhodování a bolestných úvahách, kdy už víc myslel na Její žal než na svůj. Snad proto si v obou básních bere vždy na pomoc nějaký motiv z cizí literární předlohy: z *Rukopisů*, z Mickiewicze. Teprve v poslední básni mluví zcela otevřeně o „bouři“, která bude pro něj trvat po celý život. S wallenrodskou motivací vniká do veršů stylizace a romantický patos. Přesto jsou to verše nanejvýš pravdivé a procítěné, bez sentimentality.

Se stejně vřelým citem básník Štúr o rok později medituje o manželském štěstí přítele Michala Miloslava Hodži: „Tam na břehu Váhu dvě se růže chvějí; jak se k sobě kloní, jak vzrůst v jednu chtějí...“ (*Nezabudky. Liptovu. II.*)

Podobně jako Pišút soudí Kochol o „jednej z najkrajších Štúrových i štúrovských básní“ – *Rozžehnaní*, „o najpravdivejšej a najprecítenejšej“ z jeho milostných básní.¹⁶ Kraus upozorňuje na zřetelný „romantický pátos“ v těchto „jedinečných a neopakovatelných veršoch básne Rozžehnaní“.¹⁷ Naopak Forst postrádá v těchto verších „přes veškerý patos a sentimentalitu... opravdovost citu“ (!).¹⁸ Znalec poezie symbolismu Forst oceňuje opravdový cit až teprve pozdější básně Štúrovy. Některé z nich mu souznějí s poezií Kraskovou... Je pozoruhodné, že současně s Forstem a shodně s ním také Ján Hučko vyzvedá Štúrovu porevoluční poezii, zejména intimní lyriku, že je „umelecky původná, prekliesňuje cestu od rétorického klasicizmu a literárnej strojenosti k voľnému prejavu rýdzeho citu“.¹⁹

Forstovu knihu příznivě přijali slovenští recenzenti²⁰, i čeští. Petr Šisler ocenil, že ve Forstově pojetí Štúrův odkaz „není nazírán jen jako historická kategorie, ale jako živý fenomén, jako tvořivá síla a cílevědomá aktivita, za níž je nutné v první řadě nalézat lidský rozměr“.²¹ Forstova práce dala také podnět k mé studii *Staré i nové motivy básní-*

¹⁵ PIŠÚT, M.: Ref. 11, s. 385.

¹⁶ KOCHOL, V.: Ref. 1, s. 84 a 87.

¹⁷ KRAUS, C.: Básník Ludovít Štúr. In: *Slovenské pohľady*, roč. 102, 1986, č. 6, s. 118.

¹⁸ FORST, V.: Ref. 14, s. 86.

¹⁹ HUČKO, J.: Ref. 10, s. 29.

²⁰ A. M. (Augustín MAŤOVČÍK) v *Historickém časopise SAV*, s. 639, Ladislav ČÚZY v revue *Slovenská literatúra*, roč. 35, 1988, č. 1, s. 98.

²¹ P. ŠISLER v revue *Česká literatura*, roč. 36, 1988, č. 2, s. 187.

ka Štúra roku 1840, která měla dokázat, že rok 1840 byl nejlepším rokem básníka Štúra. (Jde o básně *Jaromír a Květoň*, posledních pět z *Dumek večerních*, *Uvítání*, *Vzpomenutí*, *Rozloučení*, *Bojovník*, *Žrec*, *Toužba*.)²²

Štúr nebyl básník velkého formátu, realizoval se jako organizátor, tvrdí Alexander Matuška. Ale pochopit veřejné působení Štúrovo, to Matuškoví znamená více vědět i o Štúrově soukromém životě. Vadí mu, že se Štúr v podání vrstevníků scvrkl „na junáka plného nadšení, ale bez vnútorného života“.²³ Také spisovatel František Kožík si později položil stejnou otázku: „Některí vrstevníci ho nepovažovali za skutečného básníka; ale poezie byla součástí jeho bytosti. Jak jinak by mohl vypovědět, co žilo v jeho nitru?“²⁴ Velmi skepticky se vyjádřil Cyril Kraus k této problematice ještě roku 1986, znepokojen tím, že „vnútorný život“ Ludovíta Štúra zpravidla rekonstruujeme dobovými dokumenty a dobovými svědectvími, ale ne jeho autentickou výpovědí – poezií. „Štúr ako básnik akosi vypadol zo zorného poľa a vlastne neberie sa ani na vedomie.“ Kraus upozorňuje, že na přelomu třicátých a čtyřicátých let byl Štúr naším nejromantičtějším básníkem, a to „aj v širšom československom kontexte, na ktorom tiež participoval, jeho básne uverejňované v Květoch boli ‚romantickejšie‘ ako básne českých autorov“.²⁵

Proces postupného poznávání básníka Štúra zdaleka ještě není ukončen. Je jisto, že se k jeho poezii budeme častěji vracet, na Slovensku i v českých zemích: neboť – jak říká Alexander Matuška²⁶: „Nikto nedovídel pred ním do života u nás v takej šírke a hĺbke ako on; nikomu sa náš život a osud tak neotvoril ako jemu; nikomu nevydal toľko zo svojho rázu.“

²² SOJKOVÁ, Z.: v revue *Česká literatura*, roč. 39, 1991, č. 1, s. 74 – 82.

²³ MATUŠKA, A.: Ref. 3, s. 226.

²⁴ KOŽÍK, F.: *Setkání s Ludovítem Štúrem*. Tvorba, z 19. 1. 1983, č. 3, příloha Kmen.

²⁵ KRAUS, C.: Ref. 17, s. 226 a 119.

²⁶ MATUŠKA, A.: Ref. 3, s. 231.